

חוויות היום הראשון של הקונגרס הראשון בבאזל (ליום פתיחת הקונגרס הציוני הראשון מפני שבועים שנה)

הקונגרס על שתי מהדורותיו. בלא לדעת על תרגום זה נתפרסם תרגום אחר ב"הדואר" אייר תש"ך בידי ל. שפאל ז"ל: במונפליי שבצרפת הדרור מית היה קיים בשנות התשעים איגוד סטודנטים יהודים מיוצאי רוסיה, שחבריו התכשרו בלימודי שקלאות לשם עליה לארץ. בין כתליו של איגוד זה נודע שמו של הרצל וכך יצא בוכמיל, לאחר סיבובים בכמה וכמה ערי המערב, לרוסיה. הוא הסכים, לפי דבריו, "לנסוע לרוסיה, בשליחותו של הוועד הפועל הציוני, כדי לנהל תעמולה למען הקונגרס".

מצוים בידינו כמה סיפורים ממשי תתפי הקונגרס הראשון על רישומה של שליחות זו של בוכמיל. כך מספר ליאון הורודישקי, צירה של בריסק דליטא לקונגרס הראשון, כיצד הגיע בוכמיל לעיר זו ועל ההתייעצות של ראשי הציונים בעיר בדבר השתתפות בקונגרס. הורודישקי מונה שלושה שמות של פעילי התנועה בבריסק, בנוסף לעצמו, ובהם גם נמצא השם מרדכי פאדובה, שעליו ועל בנו משה, יסובו דברינו הפעם.

מרדכי פאדובה היה מראשי חיבת ציון בבריסק דליטא ובתמונה המפורסמת של משתתפי אסיפת הייסוד של "הוועד האודיסאי" המפורסם (חברת התמיכה) נמצא הוא בין שלוש עליכס ומשה ליב לילינבלום. הוא היה לא רק בין משתתפי אסיפות אלא גם רכש נחלה בדחובות. שיגר לשם את שני בניו שנשתרשו בארץ והצאצאים נמצאים באותה מושבה עד היום. אחד מבניו משה, עלה לארץ בראשית שנות התשעים ומכאן יצא למונפליי לשם לימוד מקצוע הינות. כאן נצטרף

במלאת עשרים וחמש שנה לכינוסו של הקונגרס הציוני הראשון בבאזל יצא, בגרמנית, כמובן, קובץ נאה וחשוב ביותר, שהכיל תשובותיהם של שלושים וכמה משתתפי הקונגרס על השאלה: "למה הלכנו לקונגרס הראשון?" כל אלה האישים, מהם נודעים ומפורסמים ומהם שזכרם כמעט נשכח, סיפרו על חוויותיהם באותו קונגרס ועל הרושם שנחרת בלבותיהם לכל ימי חייהם מהשתתפותם זו בקונגרס. אכן, אלה הם סיפורים של מחצית יובל לאחר המאורע, עת נעשה מאורע זה היסטורי, אם גם לא בעל חשיבות מכרעת כזו, כפי שהוא עתה בימינו בשנת העשרים למדינת ישראל ולאחר מלחמת ששת הימים. אולם אין דומה סיפור מקץ עשרים וחמש שנה לאותו שסופר מיד בימי הקונגרס או לאחריהם. אף אין דומה סיפור שנת פרסם ברבים לזה שלא נועד לפירסום ונרשם בחיפזון בו ביום במכתב קצר, שופע התפעמות לאין קץ. סיפור זה אנו מפרסמים כאן וכאקדמה לו כמה פרטים מסבירים.

נודע ומפורסם שלא נמצאו "בעלנים" מרובים להשתתפות בקונגרס הראשון, שבה ביהודה והיה מהאירועים המכריעים עם ביותר בתולדות ישראל בדורות האחרונים, כן חשו אך מעטים באותם ימים את שיעור גדלותו לדורות באים — הראש בהם מכנס הקונגרס: הרצל. משום כך כה אפייני הוא סיפורו של ד"ר יהושע בוכמיל, כיצד יצא לרוסיה לעשות נפשות לקונגרס הראשון, היינו, ש"ויאלו" אנשים לשגר את עצמם לקונגרס (בחירות לא היו כמובן). וכך סיפר בוכמיל (שפירסם זכרונותיו אלה בריסית ותרגמו לעברית ב"ספר

לאגודה הנוכרת. בין משתתפי הקונ-
גרס הראשון אנו מוצאים את משה
בבאזל, בו ייצג את פאריס, לאמור לא
את מקום הולדתו ואף לא את ארץ-
ישראל, לשם חזר לאחר מכן. מבאזל,
שיגר משה גלויה לאביו, בה דשם
בקצרה את חוויותיו באותו יום-
הפתיחה של הקונגרס הראשון. יושם
לב לעברה השני של הגלוייה, עליו
הוטבעה חותמת הדואר של יום זה.
תיתי לו לבן-המשפחה, אריה אמיתי
ז"ל מרחובות, שהמציא לי גלוייה זו.
וכך לשון הגלוייה:

באזל יום א' 29/8, 97

שלום להורי היקרים ולכולכם!
מה חפצתי לכתוב לכם מכתב ארוך,
ולצייר לפניכם את כל אשר הרגישה
נפשי ביום הזה; אך לדאבוני אין לי
עת. את אסיפת אחרי הצהריים כלו
בשעה השביעית, ובעוד שעה על כולם
להתאסף אל אסיפה מקדמת לטכס
עצה ע"א (על אודות) נאציאנאל-פאנד.
ולוא גם היה לי עת, כי גם אז לא
היה באל ידי לתאר לכם את גודל היום
הזה, את כל המדברים (הנואמים)
הנפלאים, את ההתרגשות, ההתלהבות,

שנראתה בכל הנאספים, ביחוד אחרי
דברי ה' הירציל, וה' נורדוי!! יום
גדול הוא היום הזה! מספר כל הנאס-
פים עוד לא נדע. מחר יודיעו. אקוה
כי מחר אוכל לקבל בפרוטרוט.

משה

ולבסוף: צר ביותר שמקץ שבעים
שנה לאחר כינוסו של הקונגרס הציוני
הראשון בבאזל עדיין אין בידינו ספר
ראוי לשמו על הקונגרסים הציוניים.
ואף זו, זה שנים שד. בן-גוריון הביע
משאלה לראות בתרגום עברי את ספרי
הפרוטוקולים של הקונגרסים (הפרוטו-
קולים של י"ח הקונגרסים הם על
"טהרת" הגרמנית! הי"ט הוא בגרמנית
ובעברית ומאו ואילך הם בעברית).
פרוטוקולים אלה מקפלים בקרבם לא
רק את תולדות התנועה הלאומית-
הציונית מאז 1897 אלא גם בעיות
הצימת של אחינו בעולם כולו. האם
לא הגיעה השעה למילויין של שתי
משאלות אלה? וביחוד הדברים אמורים
עתה מקץ עשרות בשנים, עת לא מעט
אישים ומאורעות בתחומים אלה ירדו
לטמיון!

ג. קרסל